

MER SVENSK MAT RÄDDAR MILJÖN!

21 åtgärder för miljösmart mat

Rapport
7 augusti 2010

21 åtgärder för miljösmart mat

Satsning på ekologisk mat

- Ta fram en ny aktionsplan för ekologisk konsumtion och produktion. Den nya aktionsplanen ska innehålla åtgärder för att möta konsumenternas efterfrågan på svensk ekologisk mat med sikte på 2015.
- Satsa 500 miljoner kronor årligen på ekologiskt jordbruk.

Stärkta möjligheter att köpa närproducerad mat

- Satsa 600 miljoner kronor fram till 2013 på närproducerad mat inom ramen för "Sverige - det nya matlandet".
- 20 miljoner för fler små slakterier.
- Halvera regelbördan för små livsmedelsföretag. Fram till 2014 ska regelbördan för livsmedelsföretagen halveras, jämfört med 2006 års nivå.

Initiativ för säsonganpassade matval och miljömärkt mat

- Utveckla en bra miljömärkning för konsumenter, i dialog med branschen.
- Utveckla kostråd för säsonganpassad och miljövänlig mat.

Stöd det offentliga att gå före med miljövänliga matval

- Stödja kommunernas miljövänliga upphandling. Permanenta satsningen på att hjälpa kommunerna att upphandla mat som är närodlat, ekologisk och miljövänlig.
- Ha miljövänlig mat i Centerkommuner.

Skolsatsning på miljösmart mat

- Inrätta ett skolmålidscentrum för att öka kompetensen kring bland annat närproducerad mat i skolorna.
- Uppvärdera hem- och konsumentkunskapen.

Handlingsplan för minskat matsvinn

- Utveckla en handlingsplan för att minska matsvinnet, med mål att minska mat som slängs med 20% till 2015.
- Låta det offentliga visa vägen, med mål att halvera matsvinnet i skolor och äldreomsorg till 2015
- Sätta målet att minst hälften av all mat som slängs ska rötas till biogas eller komposteras.

Krav på miljösmart jordbrukspolitik i hela EU

- Kräva att övriga EU ska komma upp till svensk nivå på skydd för djur och miljön.
- Öka miljöfokus i EU:s jordbruksstöd.
- Skynda på avvecklingen av "hotspots" för miljögifter och övergödning runt Östersjön.

Särskilt miljöstöd för betande djur för stärkt biologisk mångfald

- Införa ett särskilt miljöstöd för betande djur

Pådrivande för minskade kadmiumhalter i maten

- Sverige ska driva på för att införa lägre gränsvärden för kadmium i gödselmedel gemensamt inom EU.
- Sänka de svenska gränsvärdet för kadmium i gödselmedel
- Ställa hårdare krav på minskade kadmiumutsläpp till luften från Europas kolkraftverk och andra industrikällor

Mer svensk mat räddar miljön!

Vad vi lägger på tallriken har stor betydelse för vår miljö och vårt klimat. Runt hälften av all miljöpåverkan sker genom hushållens konsumtion - med mat, transporter och boende.

Centerpartiet föreslår i *Mer svensk mat räddar miljön!* en satsning på svensk mat som både är bra för miljön och för att underlätta miljömedvetna val för konsumenterna.

Centerpartiet går till val på att Sverige ska ha världens mest ambitiösa miljöpolitik. Sverige ska ta ledningen in i den gröna ekonomin. De gröna näringarna ger råvarorna för den miljöanpassning som krävs och är en nyckel i att lyckas med den nödvändiga omställningen. Ett miljösmart jordbruk ger flera av de lösningar som krävs för att möta miljöutmaningarna.

Med mer svensk mat och miljösmarta matval förbättrar vi miljön!

Vi vill att svenska bönder ska ta täten för att visa att det är möjligt att äta gott och samtidigt minska miljöpåverkan. Därmed kan vi fortsätta visa det internationella ledarskap som krävs för miljön. Sverige ska inte importera miljöproblem, utan exportera miljöchanser.

Minska miljöbelastningen genom svensk mat

Livsmedelssektorn står för en betydande del av de växthusgaser som släpps ut i världen. En stor del av den mat vi äter är beroende av mark i andra länder. En tredjedel av vår mats miljöpåverkan sker utomlands.

Det kan handla om allt från sojaproduktion som leder till att regnskog i Sydamerika avverkas till långa transporter. Detta är en del av de ekologiska fotavtryck, den påverkan på miljö, som vi svenskar lämnar efter oss i omvärlden.

Detta kan vi påverka! Genom att mer mat produceras i Sverige kan vi minska miljöbelastningen globalt sett. Svenska bönder är i dag världsledande när det gäller att producera miljövänlig mat. En liter svensk mjölk ger bara runt hälften så stora utsläpp av växthusgaser som genomsnittet i världen! Med svensk mat minskar vi de ekologiska fotavtryck som vår konsumtion i Sverige ger upphov till.

Det val du gör när du handlar har inte enbart betydelse för miljön, utan även för djurens villkor och det svenska landskapet. I Sverige har vi dessutom en lång tradition av att bedriva ett jordbruk som är så skonsamt som möjligt mot djur och natur. Svenskt jordbruk är

världsledande när det gäller miljöhänsyn bland moderna jordbruksländer. Dessutom har Sverige ett djurskydd i världsklass.

Vi vill nå längre. I den utvecklingen behövs bönder som är miljömedvetna och som ser vikten och vinsterna med att vara det. Men även att konsumenter kan göra miljömedvetna val i butiken, samt att det offentliga visar vägen.

Gör upp med S prispressarpolitik – för äkta närproducerad mat med identitet

Centerpartiet vill satsa på det miljövänliga svenska jordbruket och göra upp med socialdemokraternas prispressarpolitik. **Under de år som socialdemokraterna suttit vid makten har jordbrukspolitiken bara handlat om att mat ska vara så billig som möjligt. Hur den har producerats och av vem har alltid varit underordnat kravet på lågt pris.**

Detta har tvingat fram storskaliga jordbruk, som varit tvungna att använda mycket bekämpningsmedel och handelsgödsel för att klara av att producera så mycket mat som möjligt, till så lågt pris som möjligt. Socialdemokraterna har drivit fram stordrift och kemikalisering av jordbruket.

Det ständiga kravet på lågt pris leder också till sämre djurskydd när varje bonde måste få fram allt mer mjölk och kött för ett allt lägre pris.

Men konsumenten har tröttnat på att maten ska produceras som vilken annan industrivara som helst. Allt fler vill veta varifrån maten kommer och hur den är producerad. Centerpartiet vill jobba för att fler konsumenter ska få tillgång till äkta, närproducerad mat med identitet.

21 åtgärder för miljösmart mat

Satsning på ekologisk mat

Ekologisk mat är bra för miljön. Ekologisk odling är fri från kemiska bekämpningsmedel. Rester av bekämpningsmedel riskerar b.l.a. att spridas i kretsloppet och påverkar vår miljö och våra vattendrag. Lantbrukare som lagt om till ekologisk produktion har genom att inte använda handelsgödsel minskat jordbrukets utsläpp av växthusgaser med nära en halv miljon ton per år.

Allt fler människor vill också köpa ekologiska produkter och därigenom bidra till en bättre miljö. Försäljningen av ekologiska produkter fortsätter öka år från år. Centerpartiet tycker det är viktigt att det finns ekologisk mat i affärerna, så att människor kan göra aktiva medvetna val.

Centerpartiet föreslår att:

- **Ta fram en ny aktionsplan för ekologisk konsumtion och produktion.** Den nya aktionsplanen ska innehålla åtgärder för att möta konsumenternas efterfrågan på svensk ekologisk mat med sikte på 2015. Arbetet med detta bör ske kopplat till arbetet med miljömålen.
- **Satsa 500 miljoner kronor årligen på ekologiskt jordbruk.** Det är pengar som bland annat ska gå till bönder som vill ställa om till ekologisk odling. Pengarna går också till att ersätta jordbrukarna för den merkostnad som ekologisk odling innebär.

Stärkta möjligheter att köpa närproducerad mat

Närproducerad mat har flera fördelar. Transporterna blir kortare. Mat, och särskilt grönsaker, som äts nära där den producerats håller sig fräschare och håller längre. Eftersom allt fler människor dessutom vill veta varifrån maten kommer och hur den har producerats ökar intresset för närproducerad mat.

Centerpartiet anser att det är viktigt att tillmötesgå människors efterfrågan på närproducerad mat.

Centerpartiet föreslår att:

- **Satsa 600 miljoner kronor fram till 2013 på närproducerad mat inom ramen för "Sverige – det nya matlandet".**

Satsningen gäller bl.a:

- Investeringsstöd till nya matföretag som startar på landsbygden.

- Stöd till nya mer miljövänliga transportlösningar för att få maten från de små producenterna till butikshyllorna och konsumenten.
- Utbildningar för den som vill lära sig att exempelvis ysta ost eller röka fisk.

- **20 miljoner till fler små slakterier.** Då slipper djuren åka långt och vi får fram fler närproducerade korvar och skinkor. Centerpartiet har i regering satsat 9 miljoner kronor om året på att ta bort dyra avgifter för de allra minsta slakterierna. Detta har gett resultat! Totalt har 18 nya små slakterier godkänts under 2008 och ungefär lika många har lämnat in ansökningar. Totalt finns i dag 34 godkända små slakterier. **Centerpartiet vill fortsätta och utöka och förstärka denna satsning till 20 miljoner kronor.**
- **Halvera regelbördan för små livsmedelsföretag.** Just krångliga och dyra regler är en av de saker som ställer till störst problem för små livsmedelsföretag. Regeringen har inlett en omfattande regelförenklingsarbete för att minska regelbördan för företagen. Inom livsmedelsområdet har de administrativa kostnaderna minskat med drygt 35 procent. Vi är inte nöjda. Regelbördan ska minska ytterligare. Fram till 2014 ska regelbördan för livsmedelsföretagen halveras, jämfört med 2006 års nivå.

Initiativ för säsonganpassade matval och miljömärkt mat

När grönsaker får mogna på egen hand kräver de mindre energi, smakar mer och innehåller mer näring. Frukt och grönt som är i säsong brukar dessutom finnas till bra pris. Genom att köpa säsonganpassat så minskas beroendet fossila bränslen, samtidigt så minskar transportsträckorna när man inte måste flyga in mat från andra kontinenter.

Konsumenterna har stor möjlighet att påverka miljön genom att göra aktiva val i butiken. I butikerna finns idag ett flertal miljömärkningar för kunderna. Centerpartiet har i regering samlat branschen för att i dialog uppmuntra klimatmärkning av varor.

Centerpartiet föreslår att:

- **Utveckla en bra miljömärkning för konsumenter, i dialog med branschen.** Det ska vara enkelt att vara miljövänlig och göra miljöbra val. Centerpartiet följer utvecklingen av branschens klimatmärkning och uppmuntrar att butiker och andra aktörer inom livsmedelssektorn fortsätter att lyfta fram och marknadsföra ekologisk och närproducerad mat. Märkning ska inte vara statlig, utan ske av marknaden, men Centerpartiet vill fortsätta dialogen med branschen för nödvändiga initiativ.
- **Utveckla kostråd för säsonganpassad och miljövänlig mat.** Regeringen har, på Centerpartiets initiativ, gett ett uppdrag till

Livsmedelsverket att ta fram miljöanpassade kostråd, för att konsumenterna ska kunna välja säsongsanpassad och miljövänlig mat. Kostråden är nu hos EU för godkännande.

Stöd det offentliga att gå före med miljövänliga matval

För Centerpartiet är det självklart att barnen i skolan och de äldre på omsorgsboendet ska få god och nyttig mat. Vi vill se mer närodlad och ekologisk mat inom det offentliga. Vi vill se att fler kommuner tar sitt ansvar när de upphandlar mat. Idag är det alltför många som ställer så få krav på maten att priset är det enda som styr. Man köper den billigaste maten istället för den bästa maten.

För Centerpartiet är det självklart att kommunerna ska gå före och visa vägen när det gäller omsorg om såväl djurens väl och ve som om miljön. Kommunerna har ett ansvar för att ställa hårda miljökrav på det som de köper in. Det är inte acceptabelt att kommuner köper mat som produceras på ett sätt som är förbjudet i svensk lag.

Regeringen har därför gjort en satsning, genom miljöstyrningsrådet, på att stödja kommunerna för att de ska kunna göra bättre upphandlingar.

Centerpartiet föreslår att:

- **Stödja kommunernas miljövänliga upphandling.** Vi vill förstärka och permanenta den satsning som idag görs på att hjälpa kommunerna att upphandla mat som är närodlad, ekologisk och miljövänlig.
- **Ha miljövänlig mat i Centerkommuner.** I de kommuner där Centerpartiet styr ska det vara självklart att maten i skolor och på äldreboenden är miljövänlig, närodlad och ekologisk.

Skolsatsning på miljösmart mat

Matens miljöpåverkan beror i hög grad på vilka val människor gör i matbutiken varje dag. Därför är det viktigt att människor är medvetna om vilka konsekvenser deras val får.

Centerpartiet vill börja redan i skolan och lära barn och ungdomar hur de kan göra miljösmarta matval, och få godare mat på kuppen.

Centerpartiet föreslår att:

- **Inrätta ett skolmåltidscentrum** för att öka kompetensen kring bland annat närproducerad mat i skolorna. Skolmåltidscentrum ska stödja personal och elever i skolorna. Ett centrum där all kunskap finns samlad och dit skolrestaurangspersonalen och kommunerna

kan vända sig för att få tips och råd.

- **Uppvärdera hem- och konsumentkunskapen.** Mer miljövänlig konsumtion av mat kräver ökad kunskap hos konsumenterna. Centerpartiet ser att hem- och konsumentkunskapen i skolan är avgörande för att i framtiden få fler medvetna konsumenter som kan laga miljösmart mat. Det miljö- och resursfokus som redan idag finns bör stärkas ytterligare. Det är också viktigt att ämnet även fortsättningsvis innehåller mycket praktik.

Handlingsplan för minskat matsvinn

Produktion av mat är resurskrävande och tär på jordens resurser. Men det finns ett sätt att radikalt minska utsläppen genom en enda åtgärd – och det är att få stopp på svinnet. Kunskapen kring hur olika råvaror påverkar vår miljö och vårt klimat måste också öka. liksom kunskapen kring när olika råvaror är i säsong.

Flera undersökningar visar att så mycket som 20-30 procent av svenskarnas mat åker i soporna. Det innebär att upp till 900 000 ton mat som slängs helt i onödan. Det är nästan var tredje paket mjölk, var tredje potatis och var tredje fläskfilé. Detta får stora miljö- och klimatkonsekvenser. Om vi tar tillvara maten bättre gör vi en klimatvinst eftersom maten vi slänger krävt mycket energi under produktionen. Dessutom finns pengar att spara; en barnfamilj skulle kunna spara tusentals kronor om året på att inte slänga mat i onödan.

Inom skolor och äldreomsorg, slängs stora mängder mat varje dag. Här det viktigt att det offentliga faktiskt går före och visar att det går att stoppa detta resursslöseri. Centerpartiet vill sätta upp ett nytt mål om att matsvinnet ska halveras i offentlig sektor. En handlingsplan bör tas fram i samarbete med olika aktörer för minska matsvinnet både i offentlig sektorn och i handel och restaurang. Handlingsplanen ska innehålla åtgärder för att minska svinnet i offentlig sektor, i butik och i hushållen.

Centerpartiet föreslår att:

- **Utveckla en handlingsplan för att minska matsvinnet**, med mål att minska mat som slängs med 20% till 2015. Tillsammans med handeln, miljö- och konsumentorganisationer ska åtgärder tas fram för handeln och hemmen.
- **Det offentliga måste visa vägen.** Centerpartiet vill sätta ett mål att halvera matsvinnet i skolor och äldreomsorg till 2015
- **Minst hälften av all mat som slängs ska rötas till biogas eller komposter.** Även med minskat svinn kommer vi ha matavfall, som behöver tas om hand på ett miljövänligt sätt.

Krav på miljösmart jordbrukspolitik i hela EU

Svenskt jordbruk ligger långt fram vad gäller ett miljövänligt och klimatsmart jordbruk. Svenska bönder har varit restriktiva med såväl bekämpningsmedel som med onödig antibiotikaanvändning till sina djur. Centerpartiet tycker det är dags att övriga EU följer Sveriges linje. Tillsammans är länderna i EU världens största exportör av livsmedel. Genom att göra övriga EU:s jordbruk lika miljövänligt som det svenska kan vi göra stor skillnad för vår miljö.

- **Kräv att övriga EU ska komma upp till svensk nivå på skydd för djur och miljö.** Vi ska inte sänka oss till andra EU-länders nivå.
- **Öka miljöfokus i EU:s jordbruksstöd.** Stödet ska gå till åtgärder som bidrar till minskade utsläpp och bättre miljö. Exempel på sådana åtgärder är betesstöd för biologisk mångfald, åtgärder som minskar övergödningen i våra vattendrag och stöd till ekologisk odling.
- **Skynda på avvecklingen av "hotspots" för miljögifter och övergödning runt Östersjön.** Runt Östersjön finns lantbruksområden och stora djurfabriker som bidrar till övergödning och sprider miljögifter. Dessa har listats i Östersjösamarbetet HELCOM och åtgärdas nu. De utpekade "hotspots" som finns kvar runt Östersjön ska åtgärdas.

Särskilt miljöstöd för betande djur för stärkt biologisk mångfald

Utan jordbruk och djur skulle vår svenska natur vara betydligt fattigare på biologisk mångfald. Naturbetesmarker – alltså ogödslade, oplöjda marker med lång historia av att betas – hyser en rik biologisk mångfald. Betande djur är nödvändiga för att den biologiska mångfalden på dessa marker ska kunna bevaras. Vi behöver öka antalet betande djur i Sverige för att inte många av de arter som lever i våra hagmarker ska försvinna. En stor anledning till att den biologiska mångfalden utarmas är att det finns allt färre betande djur.

Centerpartiet vill förstärka miljöpolitiken för den biologiska mångfalden och föreslår att:

- **Inför ett särskilt miljöstöd för betande djur**

Miljöersättningen ska inom ramen för EU:s jordbrukspolitik ges till gårdar som:

- drivs med betande djur

- har en i huvudsak grovfoder- och betesbaserad produktion
- producerar huvuddelen av sitt eget foder.

Miljövinsterna med ett betesbidrag är flera: resurseffektivitet, minskat växtnäringsläckage och lågt behov av bekämpningsmedelsanvändning. Enkla kriterier ska gälla för att företag ska kunna få betesstödet, såsom: En högsta djurtäthet per hektar åkermark, en lägsta djurtäthet och flerårig vall på minst 30 procent av åkerarealen.

Pådrivande för minska kadmium i maten

Kadmium har negativa hälsoeffekter. Den riskvärdering som genomförts på EU nivå visar på behov av att minska tillförseln av kadmium via livsmedel till människor. Därför ska vi så långt som möjligt begränsa människors exponering främst via maten för höga kadmiumhalter.

Idag finns på EU-nivå gränsvärden för kadmium i olika livsmedel. Då det sker en stor handel med livsmedel över nationsgränserna är det lika viktigt att alla livsmedel oberoende av var de produceras innehåller låga halter av kadmium.

Kadmiumhalterna i de fosforgödselmedel som säljs i Sverige är idag mycket låga och bland de lägsta i EU. Tillförseln av fosfor i form av mineralgödsel (handelsgödsel) till svensk åkermark är idag på en mycket låg nivå, motsvarande nivån i början på 1900-talet.

De i särklass största tillförselkällan av kadmium till svensk åkermark är idag i form av nedfall. Luftburet kadmium kommer till stor del från europeiska kolkraftverk. För att minska nedfallet i Sverige arbetar regeringen aktivt inom ramen för både FN:s konvention för gränsöverskridande luftföroreningar (CLRTAP) och genom EU:s IPPC-direktiv.

Centerpartiet har i regeringen givit Kemikalieinspektionen i uppdrag att genomföra en ny riskbedömning med avseende på kadmium. I uppdraget ingår också att utvärdera om ett behov finns för att sänka det svenska gränsvärde som idag finns när det gäller kadmiumhalter i gödselmedel som är förbjudna att saluföras i Sverige. Sverige har idag ett lägre gränsvärden än andra EU-länder.

Centerpartiet föreslår att:

- **Driva på för att införa lägre gränsvärden för kadmium i gödselmedel gemensamt inom EU.**
- **Sänka de svenska gränsvärdet för kadmium i gödselmedel med utgångspunkt i Kemikalieinspektionens rapport**
- **Ställa hårdare krav på minskade kadmiumutsläpp till luften från Europas kolkraftverk och andra industrikällor, genom**

att driva på krav i både EU-direktiv och FN konventioner för luftkvalitet.

Sverige – det nya matlandet

Sverige – det nya Matlandet är Centerpartiets och regeringens vision för att skapa minst 20 000 nya jobb på landsbygden genom att göra Sverige till Europas nya Matland. Tack vare det kalla klimatet och de långa ljusa sommarkvällarna växer grödorna långsammare och smakar mer. Djuren är fria från sjukdomar som salmonella, vilket ger oss friska fräscha livsmedel. Därtill är svenska bönder miljömedvetna, användningen av kemikalier i jordbruket är lägre än övriga Europa och svenskt jordbruk är bland världens mest miljövänliga. Vårt klimat ger oss också unika chanser till ekologisk odling, som vi ska ta tillvara.

Genom att lyfta svensk mat och dess värden kan fler jobb på landsbygden skapas. Både inom jordbruk- och livsmedelstillverkning, men också inom turismen. Vi kan dessutom minska miljöpåverkan globalt sett genom att producera och konsumera mer av den miljövänliga svenska maten.

Den handlingsplan som är kopplad till Sverige – det nya Matlandet är indelad i fem fokusområden:

- Primärproduktionen
- Offentlig mat
- Förädling av mat
- Restaurangbranschen
- Matturism

Alla fokusområden är viktiga för att målet ska nås, med det finns ett område som är helt grundläggande – och det är primärproduktionen. För utan den svenska bonden blir det ingen svensk mat och då kan vi inte heller räkna med någon förädlingsindustri, någon matturism eller några restauranger i toppklass.

För oss i Centerpartiet är det viktigt att vi värnar det svenska jordbruket och ser till att bondeföretagaren som verkar i Sverige har konkurrensvillkor som är likvärdiga med kollegor i Danmark eller Tyskland. Därför ska vi fortsätta att sänka företagets skatter och avgifter och minska regelkrånglet.